

RECHTSPRAAK

MAAKT SAMEN LEVEN MOGELIJK

Neem
gratis
mee

“
Primeur:
Jongerenrechtbank”



De wereld achter het zwart



Familierechter Jacqueline Dubois
“Wat doen sommige ouders hun kinderen aan?”



Innovator Maurits Barendrecht: “Rechtspraak
te veel één systeem dat één ding doet”

“ HET IS JUIST EEN BLIJK VAN ARROGANTIE GÉÉN TOGA AAN TE TREKKEN”

Wat is het meest kenmerkende aan een rechter? Vraag het honderd mensen, en je krijgt naar alle waarschijnlijkheid honderd precies dezelfde antwoorden: de toga.

Op het eerste oog zijn alle toga's - behalve rechters en raadsheren dragen ook advocaten, officieren van justitie en griffiers ze - hetzelfde. Maar niets blijkt minder waar, als je je verdiept in de wereld van het zwart. Wist u bijvoorbeeld dat in het *Kostuum- en tituluurbesluit rechterlijke organisatie* precies omschreven staat waar de diverse toga's aan moeten voldoen? En dat de grondlegger van de toga in onze rechtszaal Napoleon Bonaparte is? En dat togadragers soms ergens, bijvoorbeeld in de voering of in de kraag, een lijfspreuk of geluksnummer laten borduren?

Leuke weetjes over de toga zijn er volop. Maar de toga kent natuurlijk ook een serieuze ondertoon. Voor de diepere betekenis van de toga verwijst ik u graag naar het verhaal 'De wereld achter de toga' vanaf pagina 18.

Rob Edens, hoofdredacteur



En verder

Nieuws Kort	4
Column Frits Bakker	7
Interview Familierechter Jacqueline Dubois	14
Wetenschap Anonieme bronnen	17
De Toga De wereld achter het zwart	18
Interview Vernieuwer Maurits Barendrecht	22
Wablief Tallon-criterium	25



Jeugdrechtbanken

8

“Bij een jongerenrechtbank wordt de schade rechtstreeks bij het slachtoffer hersteld – door jongeren onderling”

Bijzondere rechter

28

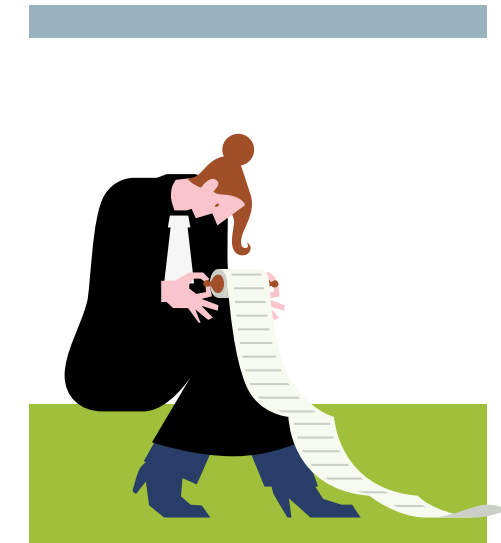
Christiaan Baardman



Hoe kan dat nou?

26

Rechter beantwoordt vraag of Zwarte Piet discriminerend is (nog) niet



Op de rol

12

“Ik werk al vijftien jaar bij het Grenswisselkantoor en zag meteen dat het vals geld was”



de Rechtspraak

Rechtspraak Nummer 4, december 2014 (tweede jaargang) Rechtspraak is een uitgave van de Raad voor de rechtspraak. Het magazine wordt verzonden aan relaties van de Rechtspraak en verspreid via de openbare ruimtes van rechten. De redactie is verantwoordelijk voor de inhoud. Aan de in *Rechtspraak* vermelde informatie kunnen geen rechten worden ontleend. Artikelen geven niet per se de mening van de Rechtspraak weer. Overname van artikelen is met bronvermelding toegestaan. **Hoofdredacteur:** Rob Edens (r.edens@rechtspraak.nl) **Redactie:** Rien Aarts (M.H.F.Aarts@rechtspraak.nl), Simone Alderliesten (beeldredactie; s.alderliesten@rechtspraak.nl), Stijn Dunk (s.dunk@rechtspraak.nl), Sandra Hoitinga (s.hoitinga@rechtspraak.nl), Pauline van der Mije (p.van.der.mije@rechtspraak.nl) **Medewerkers aan dit nummer:** Martijn Delaere, Aad Goudappel, Arie Kievits, Bas Kijzers, Serge Ligteneberg, Sake Rijpkema **Contact met de redactie:** redactie@rechtspraak.nl **Redactie-adres:** Kneuterdijk 1, Den Haag **Postadres:** Postbus 90613, 2509 LP Den Haag **Abonnementenadministratie:** Wijziging of opzegging? Stuur de adresdrager retour naar het retouradres en geef hierop de verandering aan. Aanmeldingen voor een individueel abonnement via abonnement@rechtspraak.nl. Gemotiveerde aanvragen voor meer exemplaren zijn ook mogelijk. **Vormconcept en realisatie:** Kris Kras Design **Druk:** OBT bv **Illustratie cover:** Aad Goudappel

Een strafblad voordat je het weet

Direct een boete betalen voor drugsbezit, zodat je kunt doorfeesten. Dat deden 119 mensen afgelopen zomer tijdens het festival Lowlands (foto). Ze beseften niet dat ze hierdoor ook een strafblad opliepen. Rechters en advocaten vinden dat de rechtsbescherming van verdachten beter moet worden georganiseerd, bleek tijdens een recent debat.

Voor de afdoening van veel voorkomende criminaliteit introduceerden politie, Openbaar Ministerie, Slachtofferhulp Nederland, Reclasseur Nederland en de Raad voor de Kinderbescherming twee jaar geleden de ZSM-werkwijze. Hierbij wordt zo snel mogelijk na de aanhouding van een verdachte een beslissing genomen over de afdoening. Plaatsvervangend hoofdofficier van justitie in Amsterdam Chris van Dam benadrukte vorige maand tijdens een debat in de Rode Hoed in Amsterdam dat ZSM "een oprechte poging is om op een moderne manier veel voorkomende criminaliteit met maatwerk af te handelen".

Volgens de advocatuur worden bij ZSM maatwerk en zorgvuldigheid opgeofferd aan snelheid. En is er een 'chronisch gebrek aan controle', aldus advocaat Patrick van der Meij. Om die controle te verbeteren, is het volgens de Amsterdamse strafrechter Mette Jöbsis van belang dat er bij een afdoening buiten de rechter om, een advocaat mag spreken namens de verdachte. "Diep in mijn hart vind ik dat er ook een rechter aan te pas moet komen, maar dat is een beetje 'Wij van WC-Eend adviseren WC-Eend'."



Strafblad

Als je een strafblad hebt, kan dit gevolgen hebben voor het verkrijgen van een Verklaring omtrent het gedrag (VOG). Zo'n verklaring is vaak nodig voor het krijgen van een baan of een stage. Advocaat Christian Flokstra tijdens het debat: "Waarom stond er geen keet met advocaten op Lowlands toen mensen werden opgepakt voor drugsbezit? Zij hadden kunnen voorlichten over de gevolgen van het aanvaarden van directe afdoening. Ik ben niet principieel tegen ZSM, maar een verdachte moet wel de rechtsbijstand krijgen waar hij recht op heeft."

Altijd een advocaat

Om de rechtsstatelijkheid van de ZSM-aanpak te vergroten, is het Openbaar Ministerie begin november in Midden-Nederland, Oost-Nederland en Rotterdam begonnen met de pilot 'ZSM en rechtsbijstand'. De pilot loopt tot mei 2015. Tijdens deze proef krijgen aangehouden meerderjarigen voorafgaand aan het eerste politieverhoor altijd een advocaat te spreken. Nu wijst de hulpofficier van justitie de verdachte alleen op diens recht op rechtsbijstand. Bij de pilot zal de advocaat de verdachte standaard informeren over de rechtsgang en over de consequenties van het accepteren van een directe afdoening.

@RechtspraakNL

Rechtspraak @RechtspraakNL · 18 nov
"Waarom deed u dat nou?" Smaadmail op schoolforum over ex-vrouw. Nieuwe aflevering in rechtbankkrubriek Op de rol. [rechtspraak.nl/Actualiteiten/...](https://rechtspraak.nl/Actualiteiten/)

Rechtspraak @RechtspraakNL · 22 nov
In #Nieuwsuur zo aandacht voor #veelplegers. 5 vragen & antwoorden over hoe #rechters omgaan met de #ISD-maatregel. [rechtspraak.nl/Actualiteiten/...](https://rechtspraak.nl/Actualiteiten/)

Rechtspraak @RechtspraakNL · 18 nov
Staatssecretaris Teeven ziet af van adviesrecht slachtoffers. Rechtspraak wees op nadelen daarvan. [rechtspraak.nl/Actualiteiten/...](https://rechtspraak.nl/Actualiteiten/)

“

Het vooroordeel over de toga kan niet veel anders zijn dan dat ik een rechter ben”

Rechter Hans den Tonkelaar, pagina 18

Humberto Tan in Raad van Advies rechtbank



De rechtbank Overijssel benoemde recent vier leden voor de nieuwe Raad van Advies. Onder de vier leden is presentator Humberto Tan. Steeds meer rechtbanken richten een Raad van Advies op. Deze raden, die worden gevormd door prominente buitenstaanders, denken mee over allerlei beleidsterreinen en thema's. Te denken valt bijvoorbeeld aan crisismanagement en social media. De adviesraden adviseren de gerechten gevraagd en ongevraagd.

facebook.com/rechtspraak

Rechters aan het werk, uitleg moeilijke termen, geruchtmakende zaken, evenementen, anekdotes, antwoorden op vragen... Like ons!



>> Meer nieuws op www.rechtspraak.nl/actualiteiten

Gevoelens van onveiligheid dalen sterk



Het gevoel van onveiligheid onder burgers in Nederland is tussen 2005 en 2013 met bijna een kwart gedaald: van 48 naar 37 procent. Het aantal geregistreerde misdrijven en de hoeveelheid delicten die voor de rechter kwamen, daalden vergelijkbaar: met respectievelijk 17 en 27 procent. De cijfers weerleggen het beeld dat gevoelens van onveiligheid de afgelopen jaren gestegen zouden zijn. De daling past in een Europese trend, maar is in Nederland relatief groot. Dit blijkt uit *Criminaliteit en rechtshandhaving 2013*, een jaarlijkse bundel met cijfers en trends over strafzaken bij de Rechtspraak, de politie en het Openbaar Ministerie. Vooral in de periode 2005-2008 namen de onveiligheidsgevoelens af. Er bestaat een duidelijk verschil in deze gevoelens tussen mannen en vrouwen. Zo voelen ongeveer zes op de tien jonge vrouwen van 15-24 jaar zich in 2013 wel eens onveilig, bijna het dubbele van mannen op deze leeftijd. Dat blijkt ook uit concrete situaties: 12 procent van de vrouwen doet 's avonds of 's nachts niet open als er onverwacht aangebeld wordt, tegen 5 procent van de mannen. De trend 'minder criminaliteit, afnemende onveiligheid' is een Europees verschijnsel. Wel is de daling van onveiligheidsgevoelens tussen 2004 en 2010 in Nederland relatief sterk. Zo zijn Nederlanders zich beduidend vaak minder onveilig gaan voelen dan Fransen, Zweden en Belgen wanneer ze 's avonds alleen over straat lopen.

'Bestuursrechter moet optreden overheid scherper toetsen'

Preventief fouilleren, de sociale dienst die tandenborstels telt: het zijn inbreuken op grondrechten door de overheid. De bestuursrechter zou dit optreden scherper moeten toetsen, zodat de rechten van burgers beter worden beschermd. Dat stelt een werkgroep van wetenschappers en rechters in een recent onderzoeksrapport.

Op steeds meer terreinen mag de overheid inbreuk maken op de privacy, het huisrecht en andere grondrechten van de burger. Dit wordt geconstateerd in het rapport *Adequate rechtsbescherming bij grondrechtenbeperkend overheidsingrijpen*. Zo kunnen burgemeesters per 1 juli 2014 een veiligheidsrisicogebied aanwijzen zonder dat de gemeentelijke verordening er aan te pas komt. Dit maakt het makkelijker om bijvoorbeeld voetbalsupporters aan te pakken. "De wetgever gaat hier steeds verder in", aldus senior stafjurist Rogier Stijnen, één van de opstellers van het rapport.

Huisrecht

De bestuursrechter moet een grotere rol krijgen in het beschermen van grondrechten, vindt de werkgroep. De kwestie speelt bijvoorbeeld bij politie-invalen bij bedrijven die gedaan worden in opdracht van de Autoriteit Consumentenmarkt (ACM) om te controleren of er sprake van kartelafspraken. "Daar hoeft de rechter geen machtiging voor af te geven. Bij huiszoeken moet de rechter-commissaris vooraf wél toestemming geven", stelt Stijnen. "De praktijk is nu dat als de ACM op de deur bonst, een bedrijf mee moet werken. Terwijl je op basis van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens kunt stellen dat ook bij bedrijven sprake is van huisrecht.



Als geklaagd wordt over de verkrijging van bewijs, kan de bestuursrechter achteraf toetsen of het binnentreden rechtmatig was." Voor toetsing vóóraf moet de civiele rechter worden ingeschakeld. Dat is kostbaar, stelt Stijnen. Daarom zou de bestuursrechter deze preventieve toetsing volgens de werkgroep ook moeten kunnen doen in zaken waarin het huisrecht in het geding is, of als partijen bij het verzamelen van informatie om medewerking wordt gevraagd.

Ondergrens

In Nederland is de noodzaak voor een rechterlijke toets van overheidsoptreden extra groot, vindt de werkgroep. De reden: in Nederland mogen rechters nieuwe wetten niet aan de Grondwet toetsen, in tegenstelling tot veel andere landen. "Het blijkt dat de wetgever steeds de ondergrens opzoekt", zegt Stijnen. "Dit dreigt te botsen met onze rijke traditie van rechtsstatelijkheid en mensenrechten. Daarom is het goed als bestuursrechters een beter tegenwicht bieden."

“Wij zijn toch geen koekjesfabriek?”

Rechters en andere Rechtspraakmedewerkers werken hard. Dat is niet erg, maar wel als dat continu het geval is. En dat dreigt. De recente visitatie onder leiding van Job Cohen waarschuwt ons. "Het is oppassen geblazen", vindt de oud-burgemeester van Amsterdam. "Door de drukte is er te weinig tijd voor kwaliteitszorg."

Kwaliteitszorg is de verzamelnaam voor activiteiten die ervoor zorgen dat een organisatie niet alleen nu, maar ook op termijn goed werk levert. Bij ons is dat (wets)kennis bijhouden, het met elkaar meelezen van uitspraken, nadenken over de beste manieren van werken, enzovoort. Kwaliteitszorg is letterlijk onderhoud plegen. Mensen die het (te) druk hebben gaan prioriteiten stellen. De visitatiecommissie stelt vast dat de prioriteit bijna altijd de rechtszaken zelf zijn, onze *core business*. Dat is heel begrijpelijk. Maar we moeten niet in de valkuil van de houthakker vallen. Die valkuil is: aan twee houthakkers wordt gevraagd in zo kort mogelijke tijd een bosperceel om te hakken. Wie is er eerder klaar: de houthakker die doorhakt zonder pauze om de bijl te slijpen en om op adem te komen, of de houthakker die wel de tijd hiervoor neemt? Ik hoef het antwoord niet te geven.



Frits Bakker, voorzitter Raad voor de rechtspraak

Deze column wordt achter-eenvolgens geschreven door de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak, de president van de Hoge Raad en de voorzitter van de Presidentenvergadering.

Lopende band

Behalve het dagelijkse werk (1,8 miljoen (!) rechtszaken per jaar), vroegen veel andere zaken aandacht. Vooral de herziening van de gerechtelijke kaart, waardoor gerechten fuseerden, trok een zware wissel. Een tijdje minder aandacht voor onderhoud kan wel, zeker als de kwaliteit hoog is. De houthakker kan met een goed scherpe bijl wel een tijdje voort. Maar te lang moet dat niet duren. In deze context kun je vaak horen dat de Rechtspraak een koekjesfabriek is geworden. Daarmee wordt dan bedoeld: wij zijn toch meer dan een productiebedrijf, het gaat toch niet alleen om het wegwerken van rechtszaken! Ik snap het, maar toch ben ik het er eigenlijk niet mee eens. Natuurlijk verwacht de maatschappij van ons dat wij 'aan de lopende band' rechtszaken behandelen. Met alle bijzondere aspecten is de rechter toch maar 'gewoon' in dienst van de Staat. Verder vind ik de uitlating wat neerbuigend naar het banketbakkerswerk (maar misschien ben ik overgevoelig, gezien mijn achternaam). Want natuurlijk worden daar – met zorg – grote hoeveelheden zoete en zoute koekjes gebakken (allemaal bijna hetzelfde), maar ook gewone taarten, taarten op bestelling en bruidstaarten. De bakker moet net als wij tijd en aandacht hebben voor kwaliteit, voor innovatie, voor opleiding van personeel en voor nog veel meer waar ik geen weet van heb.

Maatwerk

Bij de Rechtspraak is het niet anders: een groot deel van de 1,8 miljoen zaken is standaardwerk, maar een flink deel is maatwerk. Voor die zaken geldt: Nooit zijn de omstandigheden precies hetzelfde, vrijwel nooit zijn de mensen dezelfde, nooit is een delict onder dezelfde omstandigheden gepleegd. Altijd moet er met heel veel zorg en precisie worden gewerkt, want de belangen zijn groot. Laten we concluderen dat de Rechtspraak een productiebedrijf is, maar dan wel een *heel bijzonder* productiebedrijf. ■

✉ www.nieuwsbriefrechtspraak.nl

De Rechtspraak verstuurt elke donderdag een nieuwsbrief. Daarin het belangrijkste rechtspraaknieuws, een overzicht van gepubliceerde uitspraken en een selectie van nieuwsberichten naar aanleiding van uitspraken. Dé manier om kort en bondig op de hoogte te worden gebracht van belangrijke ontwikkelingen en nieuwsfeiten. Meer dan 30.000 mensen zijn hier inmiddels achter.



Meld je aan voor de nieuwsbrief

RECHTBANK VOOR EN DOOR JONGEREN

Scholieren die stelende medescholieren een excuusbrief laten schrijven. Het fenomeen jongerenrechtbank start op drie middelbare scholen in Amsterdam. Overgewaaid uit Amerika, waar de formule succes heeft. “Ik wil mijn leerlingen deze verantwoordelijkheid geven”, zegt de rector. Tekst: Stijn Dunk Illustratie: Aad Goudappel



Wat doet een jongerenrechtbank?

Wel

Jongeren beoordelen jongeren
Kleine delicten zoals diefstal
Kleine sancties zoals excuusbrief
Herstellen van verhoudingen

Niet

Iemands schuld bepalen
Grote delicten behandelen
Harde straffen uitdelen
Jongeren zonder motivatie

“Op het moment dat het begon, schoten alle kinderen opeens in hun rol. De één was advocaat, de ander rechter, een derde zat in de jury. Ze waren heel geconcentreerd en vulden hun rol zo goed in, dat ik steeds verbaasder werd. Dit waren voor een groot deel achterstandsjongeren, uit het zuidelijke puntje van Brooklyn, New York. Bijeen in een klein buurthuis. Hun accent kon ik soms slecht verstaan, maar de inhoud van wat ze zeiden was zo knap geformuleerd. Ik vond het fantastisch, dat dit zo kon.”

Als rechter Maria Leijten in 2011 voor het eerst een Amerikaanse jongerenrechtbank bijwoont, is ze aangenaam verrast. Vlak voor haar privétrip naar New York is ze door een officier van justitie getipt om te gaan kijken bij een *youth court*, waarvan er in heel de VS ruim duizend zijn. Het lijkt haar een sympathiek concept, maar ze heeft ook twijfels. Zijn jongeren in staat zo'n verantwoordelijke taak op zich te nemen? De kennismaking met de praktijk overtuigt Leijten definitief. “Het viel me op hoe goed de juryleden vragen stelden aan een meisje dat een mes mee naar school had genomen. ‘Aan wie heb je dat verteld? Je broer, wat vond hij ervan? Hoe zou jij het zelf vinden als je kleine zusje zoiets deed?’ De vragen waren heel onderzoekend, niet beschuldigend. De jongeren vertelden dat ze getraind zijn op ondervragen zonder vooroordeel. Ik zei dat sommige rechters in Nederland daar nog wat van kunnen leren.”

Terug in Nederland wil Leijten samen met kinderrechtter Gaby Crince le Roy de formule van de jongerenrechtbank ook hier een kans geven. Zo ontstaat de Stichting Jongerenrechtbanken Nederland. Die krijgt politieke steun van PvdA-kamerlid Ahmed Marcouch. Die bepleit datzelfde jaar bij staatssecretaris Fred Teeven om een variant op het *youth court* mogelijk te maken in Nederland. “Het lijkt een waardevol alternatief voor onze traditionele aanpak”, stelt Marcouch nu. “Ik heb bij de politie gewerkt, dan merk je dat een HALT-straft lang niet altijd effectief is. Bij een jongerenrechtbank wordt de schade rechtstreeks bij het slachtoffer hersteld - door jongeren onderling. Dat maakt meer indruk en is effectiever.”

Excuusbrief

De visie van Marcouch en Leijten is overgenomen door drie Amsterdamse middelbare scholen: zij starten nog dit jaar de werving voor een eigen jongerenrechtbank, die voorjaar 2015 gaat draaien. Deze rechtbank bestaat uit leerlingen die kleine vergrijpen van andere leerlingen behandelen, zoals diefstal en vechtpartijen. De leerlingen die voor de rechtbank verschijnen, hebben het vergrijp bekend: het gaat niet om de vraag of iemand het gedaan heeft. De maatregelen van de rechtbank variëren van het schrijven van een excuusbrief tot het uitvoeren van een opdracht, zoals het opruimen van de buurt. Het doel van de maatregelen is het herstel van de goede verhoudingen op school en in de wijk.

“

Hoe zou jij het vinden als je zusje zoiets deed?”

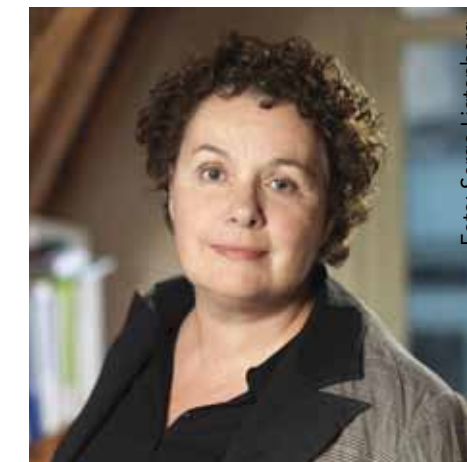
De zoemer gaat. De brede trappenhal van het Christelijke Scholengemeenschap Buitenveldert vult zich langzaam met leerlingen. Het is druk, maar gemoedelijk. De duwtjes die uitgedeeld worden, lijken vriendschappelijk. Het uiterlijk van de jongens en meiden is divers. “Deze school is een mooie afspiegeling van de Amsterdamse jeugd, geen enkele groep overheerst”, zegt rector Henk Ligthart. “Er wordt hier heus wel eens een fiets gesloopt of iets gepikt in de buurt-Jumbo, maar dit is vooral een veilige school.” Ligthart doet graag mee met de pilot. “Ik wil mijn leerlingen in deze zaken graag meer verantwoordelijkheid geven. Het is nu voor de meesten een ver-van-mijn-bed-show.”

Imago

Andere scholen waren minder happig op deelname: ze waren bang dat de buitenwacht hun school dan met onveiligheid zou



PvdA-Kamerlid Ahmed Marcouch.



Rechter Maria Leijten.



Rector Henk Ligthart.

associëren. Het blijkt een goede truc om meerdere scholen tegelijk mee te laten doen, zodat ze samen het gezicht van het project zijn. Naast Christelijke Scholengemeenschap Buitenveldert zijn dat het St. Ignatiusgymnasium en de Open Schoolgemeenschap Bijlmer. Samen vormen de drie een dwarsdoorsnede wat betreft sfeer, schooltype en leerlingen. Elke school selecteert een tiental leerlingen voor de jongerenrechtbank. “Ze moeten niet te jong en onervaren zijn, maar ook niet te oud, dan kunnen ze langer meedraaien”, zegt Ligthart. Begeleiding en motivatie vindt hij belangrijk. “We laten kandidaten een motivatiebrief schrijven en alle deelnemers worden uitgebreid getraind onder supervisie van twee docenten.”

Prima normbesef

Een mes mee naar school nemen, een diefstal, hoe groot zijn de delicten die voor een jongerenrechtbank komen? Het gaat om kleinere

incidenten, legt Ligthart uit: “Denk aan knokpartijtjes, de diefstal van een OV-kaart, het moet niet te spannend zijn. Een geval van stalking blijft een zaak voor de politie.” De maatregelen die de rechtbank oplegt, worden geaccepteerd door de school. “Jongeren worden onderschat”, zegt Marcouch. “Ze hebben vaak een prima normbesef en een goed inlevingsvermogen.” Maar werkt dat wel, op een school waar leerlingen elkaar dagelijks tegenkomen? “Dat is een bekende vrees”, reageert Leijten. “Jongeren zouden even het spel van een rechtbank meespelen, om elkaar buiten weer te grazen te nemen. Maar de kans dat het doortert, is juist kleiner. Wanneer je iemand je excuses aanbiedt voor een klap, voel je je eerder verantwoordelijk.”

Onderschat

Deze opvatting wordt ondersteund door onderzoek (zie kader), dat zich baseert op de rijke Amerikaanse ervaring met jongerenrecht-

banken. Het blijkt dat deelnemers zich meer betrokken, zelfverzekerder en veiliger voelen. Zowel degenen die de rechtbank vormen, als zij die ervoor verschijnen. Meer persoonlijke groei en maatschappelijk bewustzijn is een belangrijk doel, vertelt Marcouch. “In het project ‘Vreedzame scholen’ (een bepaald type onderwijs, zie www.devreedzameschool.net) blijkt dat groep 8-leerlingen al goed kunnen bemiddelen in onderlinge conflicten. Dan kan het ook op de middelbare school.” Daarnaast krijgen jongeren zicht op de werking van het Nederlandse rechtssysteem. “We gaan bij rechtbanken, advocatenkantoren en andere spelers langs”, vertelt Leijten. “Ze mogen overal achter de schermen meekijken, krijgen een echte VIP-treatment.”

Sympathie

Veel Amsterdamse advocaten, officieren van justitie, buurtregisseurs en politiemensen zien het proefproject zitten. Ze werken actief

mee, bijvoorbeeld aan het doorverwijzen van zaken en het erkennen van de rechtsgeldigheid van de jongerenrechtbank. Ook staatssecretaris Teeven is volgens Marcouch belangstellend. “Hij heeft geen geld gegeven, maar wel toestemming.” Het idee van Marcouch kreeg in 2011 de sympathie van een Kamermeerderheid. De brede steun past in de grotere aandacht de laatste jaren in Nederland voor slachtofferrechten, mediation en rechtspraak die de wortels van een conflict aanpakt.

“Dit project is een deeltje van die maatschappelijke golf”, aldus Leijten, tot voor kort voorzitter van Restorative Justice Nederland, een promotor van herstelrecht. “Laten we het gewoon proberen”, stelt rector Ligthart. “Er zijn valkuilen, maar ook veel potentiële winnaars. De jongeren, de school, de buurt, de instanties. De hele maatschappij.” ■



‘Jongeren worden meer zelfredzaam’

77 procent is in staat betere keuzes te maken, 71 procent kan beter uit de problemen blijven, 77 procent heeft meer positieve contacten met leeftijdgenoten. Het zijn enkele effecten van het opvoedprogramma dat Amerikaanse jongeren volgden nadat ze voor een jongerenrechtbank in een buurtcentrum waren verschenen. “Deze programma’s - die onderdeel zijn van de opgelegde ‘straf’ - blijken heel nuttig”, aldus onderzoekster Suzan Verberk, die in 2005 onderzoek deed naar de werking van dit *youth court* in Californië. “Er is goed nagedacht over deze programma’s. Jongeren moeten serieus werken aan zichzelf, zodat ze er sterker uitkomen. Jongens krijgen een ander programma dan meisjes.”

Het gaat om het totaaleffect, stelt Verberk, nu wetenschappelijk adviseur bij de Raad voor de rechtspraak. Niet alleen de zitting van de jongerenrechtbank telt. Of de straf. “Het gaat ook om de kennismaking met rechtspraak, het werkbezoek aan een groot advocatenkantoor door de jongeren die de rechtbank vormen. Dat maakt indruk, zeker als je - zoals veel van deze

jongeren - uit een minder kansrijke buurt komt.” Bovendien maken jongeren kennis met een andere manier om conflicten op te lossen, buiten het klassieke strafrecht. “Jeugdige daders leren verantwoordelijkheid nemen en een positieve draai aan hun leven te geven. Ze worden zelfredzamer. Die aanpak past in de brede trend dat rechtspraak meer oplossingsgericht wordt.”

De pilot op drie Amsterdamse scholen noemt Verberk kansrijk en interessant. “Er is een goede afspiegeling van type scholen en leerlingen. Je kunt deze pilot gebruiken om verschillende ervaringen op te doen en te bepalen aan welke criteria een jongerenrechtbank moet voldoen. Als de ervaringen positief zijn, kun je denken aan een grootschalige invoering.” Niet alles valt volgens Verberk te meten. Bijvoorbeeld of de kans op in herhaling vallen na contact met een jongerenrechtbank kleiner is. “Die recidive is moeilijk uit te zoeken. Maar er blijven voldoende interessante thema’s over. Zoals de algemene leereffecten bij de jongeren.”



Het Trial by Peers programma in Clark County, Engeland.

'KIJKT U WELEENS NAAR EEN SERIENUMMER OP BANKBILJETTEN?'

Tekst: Martijn Delaere



Meer afleveringen van Op de rol:
www.rechtspraak.nl/actualiteiten/op-de-rol

Een verdachte hoeft niet voor de politierechter te verschijnen. Komt hij wel, dan hoeft hij niets te zeggen. Mag wel. Dat wil een verdachte ook eigenlijk altijd, want anders was hij niet gekomen. Jan van A. uit Kaatsheuvel wilde al niets zeggen na zijn aanhouding en wil nog steeds niets zeggen. "Ook op mijn aanraden", aldus raadsman Jasper van Rijsbergen. Jan geeft daarom geen acte de présence in zaal 3 van het Bredase gerechtsgebouw. Maar de raadsman is gemachtigd, dus er kan gewoon recht worden gesproken.

Hetzelfde serienummer

Jan van A. wordt ten laste gelegd dat hij afgelopen juni dollarbiljetten heeft nagemaakt of wist dat de dollars vals waren toen hij ze kreeg, en als dat niet kan worden bewezen opzettelijk valse dollars heeft willen uitgeven. Politierechter Leona Hertsig neemt het dossier door:

"De verdachte liet bij het grenswisselkantoor in Tilburg achttien dollarbiljetten van 50 en één van 100 zien, om te wisselen in euro's. De bankbediende zegt: 'Ik werk al vijftien jaar bij het Grenswisselkantoor en zag meteen dat het vals geld was'. Hij zag het aan het gedrag van de verdachte en aan het geld. Twee biljetten hadden hetzelfde serienummer."

Politie erbij en mee naar het bureau, waar Jan zegt zich van geen kwaad bewust te zijn. Hij zit een dag vast. "Ik wist niet dat het vals geld was. Hoe stom kun je zijn om met nep geld naar een bank te gaan met je eigen legitimatie?", leest de politierechter zijn verklaring voor.

Rechter Hertsig constateert ook dat Jan van A. een strafblad heeft. Zo is hij in 2009 tot achttien maanden cel veroordeeld voor afpersing met zwaar lichamelijk letsel tot gevolg en moet hij nog steeds voorkomen voor een inbraakpoging.

WAAR

Politierechter in Breda
(rechtbank Zeeland-
West-Brabant).

DE ZAAK

Jan van A. wordt ten laste gelegd dat hij afgelopen juni dollarbiljetten heeft nagemaakt of wist dat de dollars vals waren toen hij ze kreeg. Als dat niet kan worden bewezen, dan heeft hij opzettelijk valse dollars willen uitgeven.

UITSPRAAK

Vrijpraak en schuldig.
Jan van A. krijgt een taakstraf van zestig uur (of vervangende hechtenis van dertig dagen).

“

Hoe stom kun je zijn om met nep geld naar een bank te gaan, met je eigen legitimatie?”

Stroman

Dat Jan van A. de dollarbiljetten zelf heeft vervalst of wist dat ze vals waren toen hij ze ontving, valt niet te bewijzen. Hiervoor vraagt officier van justitie Hans Bijvoet dan ook vrijpraak. Voor het uitgeven van de valse dollars is voldoende bewijs. "Hij heeft ze opzettelijk uitgegeven bij het grenswisselkantoor. De verdachte had maar naar de serienummers hoeven kijken.

De politie denkt dat hij een stroman was van valsemunters", aldus de officier van justitie. Hij heeft getwijfeld tussen een gevangenisstraf en een werkstraf. "Ik kies uiteindelijk voor het laatste. Ik vraag om een werkstraf van zestig uur of vervangende hechtenis van dertig dagen."

Helemaal niets kan bewezen worden en daarom moet zijn cliënt worden vrijgesproken, meent raadsman Van Rijsbergen. "Mijn cliënt zou geweten hebben dat hij vals geld uitgaf, maar dat is niet zo. Mijnheer Van A. is open geweest. Hij heeft de biljetten neergelegd en zijn paspoort laten zien. Deze zaak is ook volstrekt niet te vergelijken met andere zaken waarbij vals geld wordt uitgegeven. Dat gebeurt in een winkeltje of in de lobby van een hotel." Dat zijn cliënt had kunnen weten dat de dollars niet deugden omdat twee biljetten hetzelfde serienummer hadden, vindt de raadsman

lachwekkend. "Ik heb nog nooit naar een serienummer gekeken. Kijkt u weleens naar een serienummer?"

Opzet

Ook politierechter Hertsig meent dat niet bewezen kan worden dat Jan van A. wist dat de dollarbiljetten vals waren toen hij ze ontving. Maar hij heeft wel opzettelijk valse dollarbiljetten uitgegeven, meent de politierechter. "De bankmedewerker en de verbalisant zagen meteen dat de dollars vals waren. Als dat zo meteen zichtbaar is, dan kun je niet volhouden dat deze verdachte, die zo veel biljetten bij zich had, niet heeft geweten dat hij valse dollars wilde inwisselen voor euro's."

De politierechter vindt de strafeis van de officier passend. Hij legt Jan van A. een taakstraf op van zestig uur of vervangende hechtenis van dertig dagen. ■

'KINDEREN GAAN ALTIJD VOOR'

“**Familierecht hakt in op de basis van het bestaan**”

Als echtscheidingen veranderen in vechtscheidingen, hebben kinderen het zwaar. Wat kunnen familierechters doen om hen te beschermen, nu ze zelf kritisch worden bekeken en bezuinigingen op de jeugdzorg in aantocht zijn? Jacqueline Dubois, familierechter bij de rechtbank Noord-Holland: “Wat doen sommige ouders hun kinderen aan?”

Tekst: Pauline van der Mije, foto's: Bas Kijzers

Juni 2014: een jongetje wordt op last van de kinderrechter uit huis geplaatst. Hij raakt volledig over zijn toeren als Bureau Jeugdzorg en de politie hem komen halen. Net als zijn moeder, die alles opneemt en op internet zet. Het hartverscheurende geschreeuw maakt een stortvloed aan verontwaardigde reacties los. Ook andere ouders die de zeggenschap over hun kind deels kwijt raken, kunnen rekenen op veel solidair getwitter. De tendens: Bureau Jeugdzorg deugt niet en spant samen met rechters om ouders en kinderen van elkaar te scheiden.

Wantrouwen

Ooit was het woord van de kinderrechter wet, nu lijkt het gewantrouwd te worden. Hoe komt dat? Kijken rechters minder kritisch naar de noodzaak van ingrijpende maatregelen zoals ondertoezichtstelling? Familierechter Jacqueline Dubois denkt van niet. “Rechters kunnen gezinsproblemen niet zelf onderzoeken, laat staan oplossen”, zegt ze. “Wij moeten afgaan op wat we horen van de Raad voor de Kinderbescherming, de ouders en eventueel kinderen vanaf twaalf jaar.” De rechter kan een kind maximaal een jaar onder toezicht stellen. Dan bemoeit een gezinsvoogd van Bureau Jeugdzorg zich

met de opvoeding. “Wordt om verlenging gevraagd, dan moet Bureau Jeugdzorg uitgebreide verslagen en plannen indienen en aan allerlei regels voldoen”, zegt Dubois. “Ook als het niet botert tussen de gezinsvoogd en de ouders, kan toezicht nodig zijn om te voorkomen dat kinderen worden vermorzeld. Sommige ouders slaan elkaar verrot of roepen: ‘Ik sterf liever dan dat jij de kinderen krijgt’. Waar die kinderen bij zijn. Ik ben blij dat gezinsvoogden erop toezien dat het niet zo uit de hand loopt.”

Dat veel over de voogden wordt geklaagd, verbaast haar niet. “Vaak wil een van de ouders niet meewerken, dus ze kunnen het niet gauw goed doen. Maar stel je maar eens voor dat je als jonge meid, pas afgestudeerd, in een gezin waar vader de scepter zwaait en moeder geen Nederlands spreekt, moet vertellen dat jij vanaf nu bepaalt wat er gebeurt. Ik heb daar veel respect voor.”

Inhakken

Jacqueline Dubois stapte drie jaar geleden over naar familie- en jeugdrecht. “Ik had het prima naar mijn zin als kantonrechter, maar rechters rouleren om de zoveel jaar”, zegt ze. “Daar ben ik nu blij om. Familierecht gaat altijd over belangrijke dingen, die inhakken op de basis van

“

Die jongen was zo
beschadigd. Die kon
geen kind meer zijn”

het bestaan. Dan is het echt noodzakelijk dat iemand uiteindelijk de knoop kan doorhakken.” Ze deed een jaar jeugdstrafrecht. “Sommige kinderen waren zo vastgelopen, die kon ik heel moeilijk bereiken. Dan vroeg ik een jongen die een meisje van haar brommer had gesleurd, en met een mes op haar keel haar telefoon had afgepakt: hoe denk je dat dat was voor dat meisje? ‘Niet leuk’, klonk het dan vlak. Zo’n jongen heeft geen idee wat hij heeft aangericht.” Nu behandelt ze civiele zaken als echtscheiding, gezag en omgang, alimentatie en boedelverdeling, en voert ze heel andere gesprekken met minderjarigen. “Dat vind ik erg de moeite waard”, zegt ze. “Ouders maken elkaar vaak verwijten in de rechtszaal, maar het gaat pas echt leven als ik hoor wat dat voor de kinderen betekent. Laatst sprak ik een jongen van zestien in een alimentatiezaak. ‘Mijn moeder moet ophouden met liegen’, zei hij. ‘Ze vraagt geld voor mij, maar pikt het zelf in.’ Hij was door zijn moeder uit huis gezet, kon niet bij zijn vader terecht, werd opgevangen door een oom en tante, maar besloot op kamertraining te gaan. Hij kon geen kind meer zijn door wat er was gebeurd. Dat raakt me wel. Wat doen sommige ouders hun kinderen aan?”

Voer voor psychologen

Vechtscheidingen nemen hand over hand toe, zegt Dubois. “Hoe dat komt, is voer voor psychologen. Mensen zijn minder bereid te accepteren dat tegenslagen bij het leven horen, denk ik. ‘Ik vecht voor mijn kind’, zeggen ze dan, niet beseffend dat kinderen de dupe zijn van zo’n opstelling.”

De verplichting om vóór de scheiding een ouderschapsplan te maken, speelt volgens de rechter ook mee.

Daardoor kunnen ouders zich niet terugtrekken om hun wonden te likken, maar moeten ze vergaande afspraken over de kinderen maken terwijl ze nog niets hebben uitgepraat. “Dat lukt soms gewoon niet. Ik houd wel eens een preek, als ouders bij wijze van spreken met getrokken messen de zaal binnenlopen en niet tot elkaar komen. ‘Je moet samen een team vormen, voor de kinderen’, zeg ik dan. Maar ik begrijp ook heel goed hoe moeilijk dat is in zulke omstandigheden.”

Het uitgangspunt dat ouders samen verantwoordelijk blijven, kan vreemd uitpakken. “Vaders die zich nooit veel met de kinderen bemoeiden, willen ze na de scheiding ineens de helft van de tijd hebben. Of dat nou zo wenselijk is? Soms krijg ik schema’s onder ogen die zo ingewikkeld zijn, dat ik ze op papier moet ontleden om ze te begrijpen.” Er zijn ook ouders die elkaar op leven en dood bestrijden. “Het is verbijsterend hoe wantrouwend en haatdragend sommige mensen naar een zitting komen. Ze slingeren de verschrikkelijkste verwijten naar elkaars hoofd, terwijl ze toch ooit samen kinderen hebben gekregen.”

Beste oplossing

Toch twijfelt Dubois niet aan de waarde van gedeeld gezag. Als het echt niet anders kan, beslist zij wie de kinderen krijgt. Maar ze vindt het veel beter als ouders er samen

uitkomen. “Zeker voor de kinderen, en daar gaat het om. Als ouders gedwongen worden de zorg te delen, vechten zij hun oorlog vaak via de kinderen uit. Of de kinderen zien vader of moeder niet meer, dat is niet goed voor ze.” Gelukkig zijn veel mensen in staat het roer om te gooien, benadrukt Dubois. “Zij zien in dat strijd voor iedereen naar is en accepteren het zetje dat wij ze geven. Ik ben blij als ik het gesprek op gang kan helpen brengen. Zodra dat lukt, bieden we mediation aan. Onze rechtbank heeft een heel goede mediationfunctionaris, die bellen we vanuit de rechtszaal. Meestal kunnen ouders meteen terecht voor een intakegesprek en een doorverwijzing. Wat zij bij de mediator afspreken, zetten wij in een beschikking.”

Regels

Ze heeft weinig op met regels om de regels. Daarom vindt Dubois familierecht zo mooi; dat is mensenwerk. Familierechters zoeken actief naar oplossingen, ook buiten de rechtszaal. Bij verschillende gerechten wordt geëxperimenteerd met methodes om vastgelopen vechtscheidingen vlot te trekken. En kinderrechters ontwikkelden voorlichtingsprogramma’s voor gemeenteambtenaren, die in januari de jeugdzorg overnemen van de provincies. “Daar maken wij ons grote zorgen over”, zegt Dubois. “Gemeenten moeten bezuinigen, en verdere verschraving van de jeugdzorg kunnen we niet gebruiken. Ik kan erg onder de indruk zijn van gezinsvoogden van veertig of vijftig, die jongeren vaderlijk toespreken. Daar voelt een kind zich veilig bij. Het zou ontzettend zonde zijn als die schat aan ervaring wordt wegbezuinigd.” ■



Jacqueline Dubois (Amsterdam 1956)

1974-1980: rechtenstudie, Rijksuniversiteit Groningen
1980-1988: advocaat bij Höcker Advocaten
1988-1993: docent recht, Hogeschool Utrecht
1993-2003: bestuurs-, straf- en civiel rechter, rechtbank Haarlem
2003-2012: kantonrechter, rechtbank Haarlem
2012-heden: familie- en jeugdrechter, rechtbank Noord-Holland

ANONIEME BRONNEN

Rechters moeten kritischer zijn op het gebruik van anonieme bronnen in strafzaken. Het is moeilijk te beoordelen of deze informatie betrouwbaar is. Rechters zouden dit vaker moeten controleren via een eigen onderzoek. Tekst: Stijn Dunk

De it stelt strafrechtjurist Sven Brinkhoff in zijn recente proefschrift. Brinkhoff onderzocht het gebruik van slecht controleerbare bronnen door politie en justitie. Het gaat om informatie die is verzameld via anonieme tiplijnen en inlichtingendiensten zoals de AIVD. Volgens Brinkhoff worden op basis van deze bronnen in Nederland jaarlijks honderden strafzaken gestart. Hij verwacht een toename door meldpunten als Meld Misdaad Anoniem en intensiever contact tussen de AIVD en justitie. Overigens veroordelen rechters nooit op basis van alleen maar anonieme bronnen: daarvoor is altijd ook ‘hard’ bewijsmateriaal nodig, zoals documenten en voorwerpen.

Anonieme bronnen hebben diverse nadelen, stelt Brinkhoff. Het is niet of moeilijk te achterhalen waar de informatie vandaan komt en of het rechtmatig verkregen is. Ook kunnen rechters niet goed beoordelen of de informatie betrouwbaar is. Daarom moeten politiemensen, officieren van justitie en rechters dit soort bronnen kritischer benaderen. Bijvoorbeeld door vaker eigen aanvullend onderzoek te doen naar de herkomst en betrouwbaarheid. Rechters zouden voor deze toetsing meer middelen en bevoegdheden moeten krijgen, vindt Brinkhoff. ■

Brinkhoff, S. *Startinformatie in het strafproces* (Nijmegen, 2014).

Respectvolle rechter verbetert naleving straf

Veroordeelden die hun rechter als respectvol zien, houden zich later beter aan de voorwaarden van de reclassering. Ze werken eerder mee en krijgen minder vaak een waarschuwing. Dit blijkt uit het proefschrift van VU-onderzoeker Pauline Aarten, die het effect van voorwaardelijke straffen onderzocht.

Het maakt verschil als rechters tijdens een rechtszaak serieus luisteren naar het verhaal dat de verdachte vertelt, respect tonen, betrouwbaar en onpartijdig zijn. Het gevolg is een betere naleving door veroordeelden van de voorwaarden van hun straf, zoals het volgen van een anti-agressie cursus of een straatverbod. Een tweede stimulans hiervoor is een positieve relatie tussen veroordeelde en de toezichtmedewerker. Naast het effect van deze persoonlijke contacten vergroot ook afschrikking de bereidheid om mee te werken: als de straf zwaarder is en zeker voltrokken zal worden, worden de voorwaarden beter uitgevoerd.

G.M. Aarten, *Suspended Sentences. Public opinion, compliance and recidivism* (2014, Leiden).

DE WERELD ACHTER DE TOGA

Het is misschien wel het meest in het oog springende element in een zittingszaal: de toga. Advocaten, griffiers, officieren van justitie en rechters dragen allemaal het zwarte gewaad met bijbehorende witte bef. Maar waarom? En hoe is het om deze werkkleding van het recht te dragen?

Tekst Rien Aarts en Pauline van der Mije Foto's Arie Kievits

De geschiedenis van de toga gaat ver terug. De Romeinen liepen er al in rond, maar het gebruik van de toga in de rechtszaal danken we vooral aan de Franse keizer Napoleon Bonaparte. Begin negentiende eeuw hervormt hij het Franse recht en legt daarmee de basis voor rechtssystemen over de hele wereld, waaronder het onze. Omdat hij vindt dat de rechterlijke macht eenheid en gezag moet uitstralen, legt hij vast welke kleding dient te worden gedragen in de rechtszaal. Deze kledingvoorschriften zijn nog grotendeels intact. Volgens Hans den Tonkelaar, senior rechter in Gelderland en bijzonder hoogleraar

Rechtspraak aan de Radboud Universiteit Nijmegen, is de toga een belangrijk onderdeel van de rechtszitting. Het kledingstuk laat het individu verdwijnen, vindt hij. "De toga geeft aan dat je een functie hebt, en dat je in die functie anoniem bent. Je gewone kleding roept vooroordelen op. Men denkt daardoor te weten hoe je als rechter zal oordelen. Het vooroordeel over de toga kan niet veel anders zijn dan dat ik een rechter ben." Den Tonkelaar ziet al in het begin van zijn carrière als rechter het belang van zijn ambtskleding in de praktijk: "Een van mijn eerste kort gedingen ging om een conflict tussen een werkgever en een werknemer. De

werkgever had een blauwe blazer aan, net als ik, voordat ik mijn toga aantrok. Bovendien droeg hij vrijwel dezelfde stropdas. Had de andere partij - de werknemer - mij in dezelfde kleren gezien als zijn werkgever, dan had ik heel wat moeite gehad om aan te geven dat ik een strikt neutrale rechter ben."

Verschillen

De toga doet uiterlijk en afkomst vergeten, maar drukt ook uit dat de wereld van het recht een hiërarchische is. Iedereen is volgens de wet gelijk, maar niet elk rechtsprekend orgaan is hetzelfde. Het gerechtshof is 'hoger' dan de rechtbank en boven dit hof

staat weer de Hoge Raad. Deze rangorde zie je terug in het uiterlijk van de toga's die men draagt: hoe meer franje, des te belangrijker de drager.

Advocaten dragen eenvoudige toga's van dof grein of een vergelijkbare stof. De rechter heeft zijden banen op het voorpand en de onderkant van de mouwen, plus drie knoopjes op de schouders. Bij de raadsheren van het gerechtshof wordt onder de lange rij kleine knoopjes aan de voorkant (sierknoopjes, want de toga heeft een blinde sluiting met vijf knopen aan de binnenkant) een fraaie baan moiré zijde aangebracht. De meest verfijnde toga's zijn te vinden bij de Hoge Raad. Ze zijn helemaal van zijde. De mouwomslagen en de banen op het voorpand zijn van zwart fluweel. De president en procureur-generaal hebben ook nog een hermelijnen boordsel.

Regels

"De toga is een lange wijde mantel met een staande kraag ter hoogte van ongeveer 4 cm, welke kraag aan de voorzijde in het midden een opening heeft van 8 cm", vermeldt het *Kostuum- en tituluurbesluit rechterlijke organisatie*. Daarin staat tot in de puntjes de dresscode van het recht omschreven, van de plooiën in de mouwen tot de 5 centimeter ruimte tussen de niet-glimmende zwarte knoopjes. Toch herkent togamaker Debby Schout de toga's uit haar atelier uit duizenden. "Onze plooiën zijn wat breder", zegt ze.

"En de zijden banen op rechterstoga's worden bij ons niet vastgenaaid, maar traditioneel bevestigd aan de knoopjes bij de schouders. Dan vallen ze mooier."

Debby heeft sinds zestien jaar haar eigen atelier op een Rotterdams bedrijventerrein, waar ze samen met drie collega's toga's grotendeels met de hand maakt. De één snijdt de stof en zet de mantel in elkaar, de ander werkt aan de plooiën in de mouwen en het rugpand, de derde naait de knoopjes erop of maakt de zijden banen. "Vroeger maakten ze toga's van ruwe wol, daarna wol met polyester - dat gaat snel een beetje ruiken. Wij gebruiken een glad geweven, lichtgewicht cool wool. Dat is mooi en het ademt. We hebben ook ultra lichtgewicht, dat is nog koeler." In de gang hangt, naast een gezellig zitje, een enorme spiegel aan de muur. "Onze ontvangstruimte", zegt Debby. "Hier meten we mensen op en passen ze hun toga. Sommigen nemen dan hun ouders mee, die geven de toga vaak cadeau en maken foto's. Het is toch een plechtig moment, net als het kopen van een trouwjurk."

Ze is één keer met haar collega's naar de Rotterdamse rechtbank gegaan. Want ze ziet wel veel rechters, maar nooit aan het werk. Tijdens de zitting zagen de vrouwen direct dat de rechter een verkeerde toga aan had: een griffiersmodel. "Na afloop zei ik tegen hem: kom even langs, dan zetten we er zijden banen op." Het komt wel vaker voor dat rechters hun oude griffierstoga laten aanpas-

Groene toga, rode toga

Bij de rechtbank Zeeland-West-Brabant werkt een kantonrechter met een groene toga. "Hij was ooit zwart, maar de stof op de voorpanden en de mouwen is helemaal verkleurd", zegt eigenaar Herman Poeth. Bezoekers en advocaten vragen wel eens waar de rechter die bijzondere toga vandaan heeft, maar dat weet hij zelf niet meer precies. "Ik heb hem tweedehands op de kop getikt toen ik nog advocaat was, zo'n 25 jaar geleden. In de loop der jaren is hij steeds groener uitgeslagen." Behoeft om een nieuwe te kopen, heeft hij nooit gehad. Poeth heeft niet heel met het verplichte uniform. "Volgens de wet moet je een zwarte toga aan. Die heb ik, hij is alleen wat verkleurd." In de jaren zeventig wapperde soms een rode toga door de rechtbankgangen. Die was van Dirk de Vroome alias de Rooie Reus, een fanatieke actievoerder die opkwam tegen onrecht. Als zijn strijd voor sociaal zwakkeren hem naar de rechtbank voerde, droeg hij een rode toga. Een rechter in het zuiden vond dat dat afbreuk deed aan het decorum in de rechtszaal. "Uit die toga!", sommeerde hij. Na wat protesten knoopte de Rooie Reus zijn rode mantel open. Waarop de rechter volgens de overlevering riep: "Aan die toga!" - er bleek niets onder te zitten.



Toga atelier Schout in Rotterdam.



sen aan hun nieuwe functie, maar meestal bestellen ze een nieuwe. “Daar doen ze gemiddeld een jaar of tien mee, tenzij ze erg gehecht raken aan hun exemplaar. We krijgen soms echt oude lorren aangeleverd waarvan de zijde helemaal verkleurd is, of we die toch nog een keer willen vermaken. Dat heeft ook iets moois.”

Persoonlijke touch

Niet iedere togadrager hult zich graag in zo'n wijde zwarte mantel. Debby krijgt dan ook geregeld verzoeken om hem te taileren. “We kunnen hem niet strak en sexy maken”, zegt ze. “Maar als je zorgt dat hij goed aansluit bij de schouders, hals en borst, valt hij vanzelf mooi langs het lichaam. Met de lengte van officieel 10 centimeter boven de grond, die vooral heren lastig vinden, smokkelen we wel.. Maar verder dan 15 tot 20 centimeter kan je echt niet gaan.”

Alleen de voering op schouderhoogte, bedoeld om het aantrekken makkelijker te maken, biedt mogelijkheden voor een persoonlijke touch. Debby heeft een hele stapel schitterend gekleurde voeringstoffen in de kast liggen. “Daar wordt steeds vaker om gevraagd.” Ruitjes, bloemetjes of een tijgerprint raadt ze af. “Daar raak je op uitgekeken. Je kunt beter je lievelingskleur kiezen. Iets waar je blij van wordt, of dat nou knalroze is of klassiek groen.”

De naam van de eigenaar wordt op de voering geborduurd. Er zijn rechters die daar graag

iets persoonlijks aan toevoegen, zoals hun geluksnummer of lijfspreuk. “Ik heb wel eens op verzoek een stukje stof van een lievelings-overhemd in de voering verwerkt. En een rechter die een tijd in Cambodja had gewerkt, wilde stof van zijn kleurige Aziatische toga in de voering hebben. Hij had daar een heel mooie tijd gehad. Zo wordt een uniform toch heel eigen, zonder dat iemand het ziet.”

Ontzag

Gert-Mark Smelt, rechter in Den Haag, is trots op zijn toga. Hij kreeg hem – met een bijbehorende baret – van zijn ouders en maakte er echt werk van. “Ik ben met mijn vrouw naar de Albert Cuypstraat gegaan om mooie voeringstof te zoeken. Valentino-rode

Togaschaarste

Niet iedereen heeft zijn eigen toga. Daarom zijn er bij rechtbanken leentoga's beschikbaar, al is dit niet altijd voldoende. In november vroegen tijdens twee grote rechtszaken bij de rechtbank Midden-Nederland zoveel advocaten om een leentoga, dat de voorraad uitgeput raakte. De rechters gingen er soepel mee om, de voortgang van een rechtszaak is belangrijk. De advocaten mochten daarom toga-loos op de zitting verschijnen.

zijde is het geworden.” Zijn beffjes houdt hij stralend wit. “Ze gaan regelmatig in de Biotex, worden daarna gewassen met stijfjes in de laatste spoelbeurt en nat gestreken.” Rechter Smelt vindt het belangrijk om er correct uit te zien, ook onder de toga. “Ik wil niet dat mensen daar een vrijetijdsbroek of gympen onderuit zien komen.” Maar hij denkt niet dat mensen door de toga ontzag voor hem hebben. “Dat bereik je door je houding in de rechtszaal, niet door je kleding.”

Veel rechters voelen dat er iets verandert als ze de toga aantrekken. Ze zijn vanaf dat moment niet meer zichzelf, maar een functionaris met gezag. Als rechters op straat iemand tegenkomen die ze onlangs hebben berecht, worden ze vaak niet herkend; een rustig idee. Toch is niet iedereen blij met dat anonimiserende effect. “Dat schept afstand, dat wil ik niet”, zegt Sjeff de Laat, kantonrechter bij de rechtbank Midden-Nederland. Hij draagt bij voorkeur gewoon een pak in de rechtszaal. “Als kantonrechter zie ik heel vaak mensen die zonder advocaat komen, of zich laten bijstaan door iemand van de vakbond of de rechtsbijstandsverzekering. Zij dragen geen toga. Als ik bijvoorbeeld een kort geding doe voor de rechtbank, draag ik er wel één; dat is - zoals ook voor de advocaten van de partijen - wettelijk geregeld. De toga straalt uit dat de rechter hoogedelachtbaar is, een soort sfinx, streng en eerbear. Als kantonrechter wil ik me juist niet zo opstellen. Een geruststellende rechter werkt beter als je in lastige

zaken een oplossing zoekt. Het gesprek loopt soepeler zonder toga.”

Dat roept de vraag op of de toga nog wel van deze tijd is. Vergroot hij niet onnodig de kloof tussen gewone burgers en de wereld van het recht? Hans den Tonkelaar vindt van niet: “Mensen verwachten dat een rechter een toga draagt”, zegt hij. “Als je op van de zenuwen in een zittingszaal zit, is het in zekere zin geruststellend dat daar een rechter in toga is.” In de zittingszaal wordt de rechter niet als gewoon mens gezien. “Wat moeten rechtzoekenden met een rechter die doet als of hij geen rechter is? Als je het zo bekijkt, is het juist een blijk van arrogantie om geen toga aan te trekken.”

Maarten Feteris, die onlangs is benoemd tot president van de Hoge Raad, heeft zijn eigen manier gevonden om de afstand te overbruggen. “De toga legt de aandacht meer op de functie van de rechter dan op zijn persoon”, zegt hij. “De rechter behoort niet te beslissen op basis van persoonlijke voorkeuren, de toga symboliseert dat door de aandacht meer op de functie van de rechter te leggen”, zegt hij. “Maar het effect is wel dat de zitting een officiële sfeer krijgt. Dat kan een belemmering zijn als je wilt dat mensen zichzelf zijn en vrijuit hun verhaal doen. Op mij heeft het dragen van de toga daarom het effect dat ik vaak mijn best doe de sfeer wat informeler te maken en mensen op hun gemak te stellen.” ■



Foto: Roderik van Nispen

Toen onlangs de president van de Hoge Raad afscheid nam, liep een lange stoet raadsheren en advocaten-generaal in vol ornaat de zaal binnen. Bij zo'n bijzondere gelegenheid dragen zij niet alleen een fraaie toga, maar ook het hemd van een rok-kostuum, een witte strik en een baret. Omdat het zo zelden gebeurt, is dat een heel gepuzzel. Heeft iedereen een strikje? Hoe hoort het boordje van het hemd te zitten? En staat die baret wel recht? De griffier kent alle voorschriften en de raadsheren helpen elkaar bij het perfectioneren van hun look, zoals hier Annemarie van Buchem-Spapens, die haar spiegeltje ophoudt voor vice-president Leo van Dorst.



'MENSEN MOETEN GRÁÁG NAAR DE RECHTER GAAN'

Wat voor rechtspraak helpt de burger nou écht? Antwoord krijgen op die vraag is de drijfveer van Maurits Barendrecht, hoogleraar privaatrecht en directeur van Hiil Innovating Justice, instituut voor vernieuwingen in de rechtspleging. "We zien rechtspraak te veel als één systeem dat één ding doet." Tekst: Rob Edens, foto's: Bas Kijzers

Er zitten fundamentele weeffouten in veel gerechtelijke procedures, vindt Maurits Barendrecht, aanjager van gerechtelijke innovatie. Ze doen soms al eeuwen dienst. Maar de samenleving leerde sindsdien enorm veel bij over hoe conflicten kunnen worden opgelost en hoe daarvoor draagvlak is te krijgen.

Barendrecht: "Het begint al bij de terminologie van *eis* en *verweer*, basistermen in gerechtelijke procedures. Een eis zet je vanzelfsprekend stevig aan. Als je zoveel mogelijk vraagt, krijg je misschien waar je eigenlijk op uit wilt komen. Tegen een stevige eis verweert de tegenpartij zich natuurlijk flink, want die vindt dat hem onrecht wordt aangedaan. Dit leidt tot verscherping van het conflict, steeds meer punten van discussie en een almaar dikker wordend dossier."

Juridisch spel

In een vorig leven was Barendrecht advocaat bij het prestigieuze advocatenkantoor De Brauw Blackstone Westbroek. In die jaren procedeerde hij veel en schopte het tot part-

ner. Hij stond klanten bij in civielrechtelijke (waarbij mensen of organisaties onderling een conflict met elkaar hebben) en strafrechtelijke procedures. Maar het begon te knagen, vertelt hij. "Ik voelde me soms onderdeel van een juridisch spel. Ik vroeg me dan af of wat ik deed écht iets oploste. Ik heb een soort innerlijke drang dat ik iets wil betekenen, dat het zin moet hebben. Dat is me vroeger thuis met de papepel ingegoten. Een andere bron van inspiratie was mijn baas Blackstone. De FNV was klant van ons kantoor. Ik zag de oude Blackstone dan ter voorbereiding op een rechtszaak in de bibliotheek studeren op een eerlijker ontslagrecht. Dan zag ik hem echt boos worden – de basis voor zijn latere pleidooien. Dat vond ik mooi, de echt wezenlijke onderwerpen."

Unieke positie

Vijftien jaar geleden kwam er het aanbod hoogleraar privaatrecht te worden aan de Universiteit van Tilburg. "Als advocaat was ik een van de velen. In dit hoogleraarschap zag ik de mogelijkheid een meer unieke positie

“

De wezenlijke onderwerpen, die vind ik mooi”

in te nemen; een kans om vanuit de burger naar de kwaliteit van de rechtspleging te kunnen kijken.”

Barendrecht zette in Tilburg een onderzoeksgroep op voor geschiloplossingssystemen. Deze groep was een basis voor het huidige Hiil Innovating Justice, een soort vooruitgeschoven post van de Universiteit van Tilburg met als doel kennis naar de samenleving te brengen. Voor een deel draait Hiil op subsidies, en voor het overige op betaalde opdrachten.



Het bureau is gevestigd aan de Haagse Bezuidenhoutseweg, in de schaduw van het ministerie van Buitenlandse Zaken (de 'apenrots').

Woekerpolis en Geert Wilders

Tijdens het gesprek noemt Barendrecht regelmatig de al jaren slepende woekerpolisaffaire. Die affaire, waarbij verzekeraars de meest ingewikkelde verzekerings- en beleggingspolissen vol met verborgen en (te) hoge kosten verkochten, is voor hem symptomatisch voor ondeugdelijke gerechtelijke procedures. Stichtingen en particulieren gingen de strijd aan met de verzekeraars. Hier en daar is er geschikt en deden rechters uitspraak, maar er is niet echt een rechterlijke instantie die aan het conflict een einde kan maken. Barendrecht: "Het blijft nu een conflict dat als een schaduw over de balans van banken en verzekeraars hangt. En veel polishouders hebben het gevoel dat ze met een kluitje het riet zijn ingestuurd."

Een ander voorbeeld: de kwestie-Wilders. Als de voortekenen niet liegen (er is nog geen definitieve beslissing genomen tot vervolging) gaat het OM Geert Wilders aanklagen voor

zijn 'minder, minder'-uitspraken. Als dit daadwerkelijk gebeurt, moet de PVV-voorman zich verweren tegen de beschuldiging van een strafbaar feit. Waarschijnlijk beroept hij zich dan - net als de vorige keer - op zijn zwijgrecht. Barendrecht: "Ook denkbaar is hier een echt goed Wilders-proces van te maken, een soort parlementaire enquête. Waarbij Wilders vrijuit kan zeggen wat hem beweegt, zonder dat hij bang hoeft te zijn voor een veroordeling. Mensen die er anders over denken moeten dan uiteraard ook hun zegje kunnen doen. De huidige strafrechtelijke procedure volstaat hier niet. Een andere aanpak zou veel meer toegevoegde waarde hebben voor de maatschappij." Retorisch: "En dat is toch het doel van rechtspraak?"

Betere procedures

Over de hele linie van rechtspraak zijn nieuwe, betere procedures nodig, betoogt Barendrecht. En die zouden door de Rechtspraak zelf moeten worden opgesteld, in plaats van dat rechters moeten werken met abstracte procedureregels, opgesteld door wetgevingsambtenaren. Barendrecht: "Rechters weten immers wat goed werkt, zij zien het dagelijks allemaal voorbij komen. Zij zijn het best in staat slimme procedures te ontwikkelen voor veel voorkomende conflicten in de samenleving." Hiil werkte dit idee uit in het begin dit jaar gepubliceerde rapport *Trialogue - Releasing the Value of Courts*. Barendrecht wil maar zeggen: kijk nou eens met een frisse blik naar de procedures en beantwoordt de vraag of ze anno 2014 nog voldoen. Wereldwijd zijn er veel *best practices*. In de Verenigde Staten zijn er bijvoorbeeld

drug courts: verslaafde criminelen verschijnen daar niet voor de 'gewone' strafrechter, maar voor een soort therapeutische rechter. Na de veroordeling moet de gestrafte, die ook hulp krijgt, zich op gezette tijden verantwoorden over zijn vorderingen met afkicken. Zo zijn er nog tal van andere voorbeelden: van omgaan met claims voor verkeersongevallen tot het beslechten van burenruzies en het op bevredigende wijze afdoen van letselschades en echtscheidingen.

Barendrecht: "We zien rechtspraak nu te veel als één systeem dat één ding doet. Er zou veel meer gekeken moeten worden naar wat er in die ene, specifieke situatie écht helpt. Specialisatie blijkt ook in de rechtspraak erg effectief te zijn. Wereldwijd zijn er veel innovatieve rechters die iets hebben bedacht. Lift op elkaars successen mee!"

Ideaal

Barendrechts ideaalbeeld: een situatie waarin mensen graag naar de rechter toe komen, in plaats van hem - zoals nu het geval is - als een allerlaatste redmiddel te zien. En mensen komen graag als de rechter echt een probleem oplost, is zijn overtuiging. Barendrecht: "Heel vaak doet de rechter dit natuurlijk al. Kantonrechters, politierechters en comparitierechters zijn creatief in het vinden van oplossingen. En vaak tot volle tevredenheid. Maar dat kan nog veel vaker, ook in meer complexe zaken. Ik was laatst bij een bijeenkomst waar ik een oudere Canadese rechter trof. Die man was in alles echt een rechter. Ik vroeg hem: wanneer heb jij nou het meest voldoening van je werk? Hij zei: "When I get a hug." Dat zei voor mij alles." ■



Maurits Barendrecht (1956)

1977-1982 studie Rechten aan Universiteit Leiden
 1982-1997 Advocaat De Brauw Blackstone Westbroek, sinds 1989 partner
 1993 – heden Hoogleraar privaatrecht en conflictssystemen Universiteit van Tilburg
 2012 – heden research directeur Hiil Innovating Justice
 2006 - 2010 Lid Raad voor de Maatschappelijke Ontwikkeling

“

Rechters zijn creatief
 in het vinden
 van oplossingen”

WABLIEF? Tallon-criterium



"Ik hoorde laatst dat de Hoge Raad de inzet van een lokfiets door de politie, met als doel om fietsdieven te pakken, had getoetst aan het Tallon-criterium"

Weet jij wat het Tallon-criterium is?



Wilt u een term uitgelegd krijgen?
 Mail naar redactie@rechtspraak.nl

De politie is bij de opsporing van strafbare feiten aan regels gebonden. Die zijn meestal in de wet vastgelegd, maar soms ook niet. Deze ongeschreven bevoegdheden worden gereguleerd door jurisprudentie. Het zogenoemde Tallon-criterium is daarvan een voorbeeld. Dit criterium is vernoemd naar een arrest van de Hoge Raad uit 1979, over de inzet van undercoveragenten. Zij infiltrerden in de drughandel, waardoor de Amerikaan Bruce Albert Tallon veroordeeld kon worden. Het Tallon-criterium regelt waar het geoorloofde 'lokken' ophoudt en

overgaat in het niet geoorloofde 'uitlokken'. Het houdt in dat iemand door het optreden van de politie 'niet mag worden gebracht tot andere handelingen dan die waarop zijn opzet reeds was gericht'. Met andere woorden: de politie mag het misdrijf dat zij wil bestrijden niet eerst zelf uitlokken. Maar iemand lokken die al van plan was een strafbaar feit te plegen, mag dus wel. Een bekend voorbeeld is de inzet door de politie van een niet afgesloten lokfiets. De Hoge Raad, de hoogste rechter, concludeerde in 2008 dat dit mag om fietsendieven te pakken.

ZWARTE PIET

EN DE RECHTSPRAAK

De cadeautjes zijn uitgepakt en de Sint is weer het land uit. De aanwezigheid van de goedheiligman en zijn gevolg van zwarte pieten deed dit jaar weer veel stof opwaaien. Ook in de wereld van het recht, tot aan de Raad van State toe. Maar ondanks deze rechtszaken is er nog geen antwoord op de vraag of Zwarte Piet discriminerend is. Hoe kan dat? Tekst: Rien Aarts, foto: Robin van Lonkhuijsen/ANP

Wat is er gebeurd?

Eind vorig jaar verplaatst de maatschappelijke discussie rondom het Sinterklaasfeest zich naar de rechtbank. Met een kort geding proberen tegenstanders van Zwarte Piet te voorkomen dat de jaarlijkse Amsterdamse Sinterklaasintocht plaatsvindt. De aanwezigheid van de knecht van Sinterklaas bij de intocht is discriminerend en daarmee een bedreiging voor de openbare orde en veiligheid, vinden ze. In hun ogen had de burgemeester van Amsterdam daarom geen evenementenvergunning mogen verlenen. De kortgedingrechter is het niet met ze eens. De intocht gaat gewoon door.

De zaak is hiermee juridisch niet klaar. Dit kort geding is het begin van een langere juridische strijd. Ondanks dat de intocht al plaats vond, kan een uitspraak van de rechter toch belangrijk zijn voor vergelijkbare evenementen in de toekomst.

Afgelopen zomer dient de zaak voor de rechtbank Amsterdam. Dit keer geeft de rechter de tegenstanders van Zwarte Piet gelijk. De aanwezigheid van Zwarte Piet bij de intocht leidt tot een 'negatieve

stereotypering' van de zwarte mens, oordeelt de rechtbank. Dit kan betekenen dat hierdoor een inbreuk wordt gedaan op het privéleven van zwarte mensen. En dat is in strijd is met het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Hier had de burgemeester tijdens het beoordelen van de vergunning bij stil moeten staan, zegt de Amsterdamse rechter. Dit is niet gebeurd en daarom moet de vergunningaanvraag opnieuw worden beoordeeld.

De burgemeester is het niet eens met de uitspraak en gaat in hoger beroep bij de Raad van State, de hoogste algemene bestuursrechter van het land. Deze geeft de burgemeester gelijk en vernietigt hiermee het vonnis van de Amsterdamse rechtbank.

Waarom is het vonnis vernietigd?

Een evenementenvergunning mag alleen worden geweigerd als de openbare orde of veiligheid in het geding is. Volgens de Raad van State betekent dit dat de burgemeester moet beoordelen of een 'ordelijk verloop van het gemeenschapsleven' gevaar loopt als hij de vergunning verleent. Hierbij hoeft hij geen rekening te houden met 'het voorkomen

van stigmatisering, ongelijke behandeling of discriminatie'. De burgemeester gaf daarom terecht de vergunning af. Daarnaast zegt de Raad van State dat de burgemeester tijdens de vergunningsprocedure helemaal niet mag oordelen of Zwarte Piet discriminerend is of niet. Dit zou namelijk betekenen dat de burgemeester vooraf moet oordelen over de inhoud van een evenement, en dat is niet de bedoeling binnen onze rechtstaat. Omdat de burgemeester in deze procedure geen oordeel mag geven over Zwarte Piet, kan de bestuursrechter dat ook niet doen. De vraag of Zwarte Piet discriminerend is of niet, blijft daarom onbeantwoord.

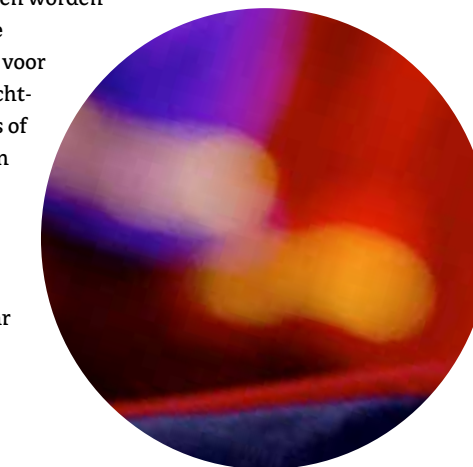
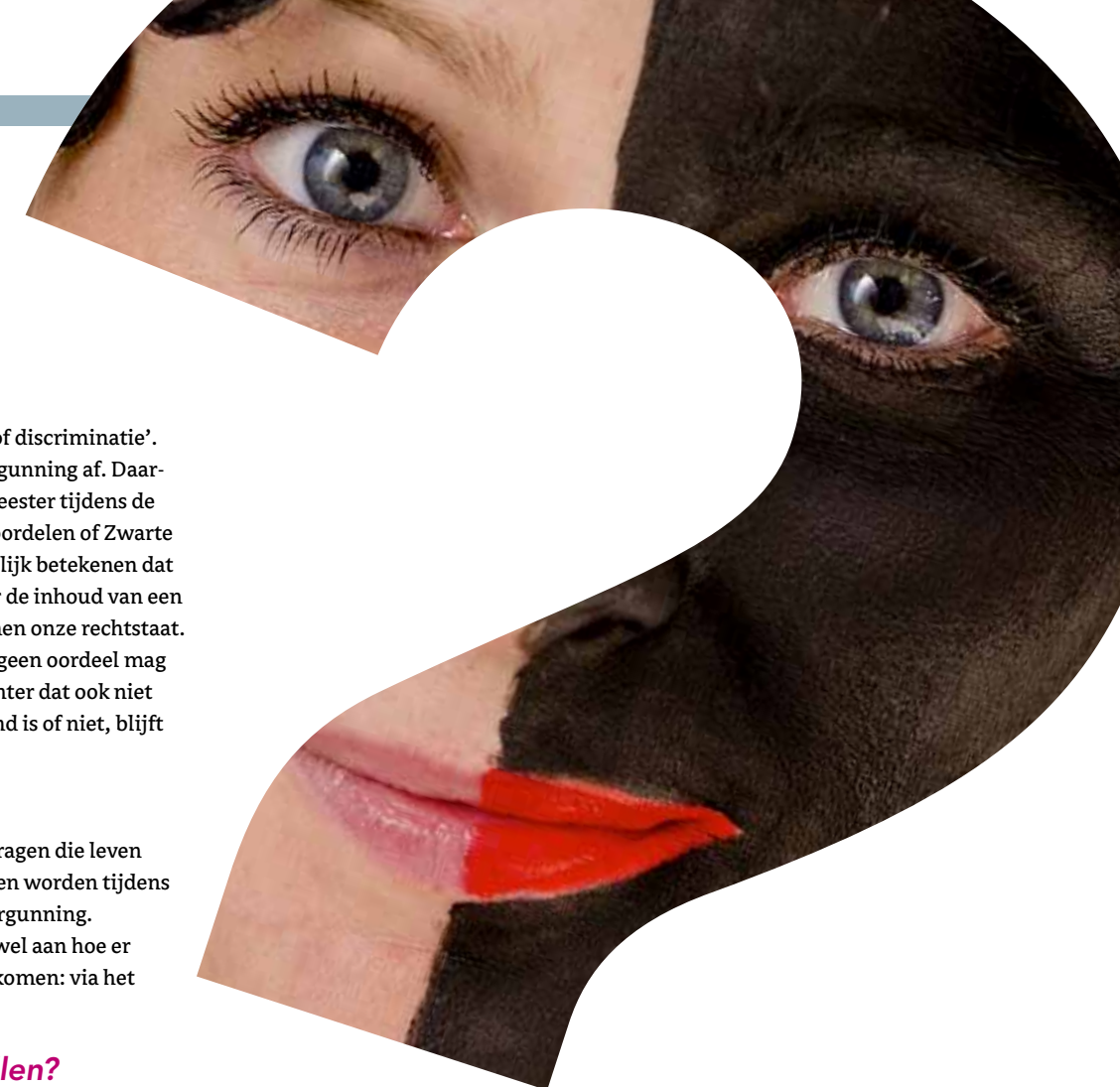
Zijn we nu terug bij af?

Nee. Door deze zaak is nu duidelijk dat de vragen die leven rondom Zwarte Piet niet beantwoord kunnen worden tijdens een procedure over het verlenen van een vergunning. Maar de Raad van State geeft in het vonnis wel aan hoe er misschien wél een juridisch antwoord kan komen: via het civiel- of strafrecht.

Hoe moet ik mij dat voorstellen?

Iemand die vindt dat door de aanwezigheid van Zwarte Piet tijdens de intocht van Sinterklaas zijn rechten worden geschonden en hierdoor schade lijdt, kan de organisatoren of uitvoerders van de intocht voor de civiele rechter dagen vanwege een 'onrechtmatige daad'. De rechter bepaalt vervolgens of dit zo is, en geeft daarmee misschien ook een oordeel over Zwarte Piet.

Het strafrecht kan mogelijk ook helpen een antwoord te vinden. Als iemand vindt dat Zwarte Piet discriminerend is, dan kan hij aangifte doen bij de politie van een strafbaar feit. Discriminatie is per slot van rekening verboden. Het Openbaar Ministerie beslist vervolgens of de zaak voor de strafrechter wordt gebracht. ■



“
Zwarte Piet is een
negatieve stereotypering
van de zwarte mens”

13 augustus 2013

Burgemeester Amsterdam verleent vergunning voor Sinterklaasintocht.

8 november 2013

Met een kort geding proberen tegenstanders van Zwarte Piet de intocht te voorkomen. De rechter oordeelt dat de intocht gewoon door mag gaan.

17 november 2013

Sinterklaasintocht in Amsterdam.

3 juli 2014

Rechtbank Amsterdam oordeelt dat de verleende vergunning opnieuw moet worden beoordeeld. De burgemeester gaat in hoger beroep.

12 november 2014

Raad van State is het eens met de burgemeester en vernietigt het eerdere vonnis van rechtbank Amsterdam.

A portrait of Christiaan Baardman, a man with light brown hair, wearing a blue striped shirt and a brown jacket, smiling slightly. He is standing against a light blue background.

Specialist in cybercrime

Christiaan Baardman, senior raadsheer

Christiaan Baardman, senior raadsheer bij het gerechtshof in Den Haag, duikt twee dagen per week onder in de wereld van de cybercrime. Hij beoordeelt strafzaken over computercriminaliteit en is coördinator van het Kenniscentrum Cybercrime. Samen met twee collega's verzamelt hij voor alle rechters en gerechtsscretarissen in Nederland kennis over dit snel veranderende rechtsgebied.

Computers spelen steeds vaker een rol in de misdaad. Niet alleen in high-tech crime, ook traditionele delicten als diefstal, oplichting, afpersing, kinderlokken en kinderpornobezit worden via de computer gepleegd. Daardoor veranderen die misdrijven van karakter. "Kinderlokken die meisjes benaderen op chatboxen, kunnen zich voordoen als een leuke leeftijdgenoot", zegt Baardman. "En in plaats van een paar boekjes hebben kinderpornobezitters nu soms duizelingwekkende hoeveelheden foto's op hun computer. Het gaat dan om verzamelaars die bepaalde series vol willen krijgen, alsof het om postzegels gaat."

Digitalisering roept nieuwe juridische vragen op. "Ben je bijvoorbeeld strafbaar als je per ongeluk een kinderpornosite aanklikt, of is daar meer voor nodig?" En hoogstandjes als een botnet (waarmee miljoenen computers worden ingezet voor een cyberaanval op een bedrijf) of het Tor-netwerk, bedoeld om anoniem te blijven op internet, vereisen de nodige technische kennis. "Rechters moeten oordelen over bewijs. Is dat sluitend en is het wel rechtmatig verkregen? Daarover moet je goede vragen kunnen stellen. Dat kan alleen als je weet hoe het werkt."

Daarom richtte Baardman samen met anderen in 2009 het Kenniscentrum Cybercrime op. Dit centrum houdt rechters met cursussen, themadagen, een website en nieuwsbrieven up-to-date. De nieuwsbrief wordt inmiddels ook gelezen door wetenschappers, politiemensen en advocaten. En Baardman wordt regelmatig gevraagd voor lezingen en workshops in andere Europese landen. "Want een kenniscentrum als het onze, dat hebben ze daar niet." ■

Een uitgebreid interview met Baardman is te lezen op www.rechtspraak.nl/actualiteiten. Op die internetpagina staan ook interviews met andere bijzondere rechters.